

PECKA

Městečko Pecka vzniklo pravděpodobně ve 13. století, stejně jako stejnojmenný hrad na kopci nad ním. Prvním známým držitelem hradu a snad i jeho zakladatelem byl Budivoj z Pecky z rodu pánů ze Železnice, doložený k roku 1322. Páni ze Železnice se na Pecce udrželi až do konce 15. století. Od roku 1417 vystupuje jako držitel peckovského zboží s hradem Jarek ze Železnice, který se psal z Pecky. V letech 1434–1463 Jarkův syn Vaněk z Pecky držel Pecku a Semily. Jeho dědičkou se stala dcera Kateřina, manželka Protivy z Rožmitálu. V roce 1475 prodal jeho bratr Lev z Rožmitálu panství Matěji mladšímu Hořického z Hořic. Syn Matěje mladšího Vilém Hořický z Hořic zboží po otcově smrti v roce 1515 prodal a v držení hradu se krátce za sebou vystřídal několik majitelů. V roce 1543 koupil peckovské panství Jindřich Škopek z Bílých Otradovic. Z roku 1532 je znám přesný rozsah panství, k němuž patřily hrad, dvůr a městečko Pecka a 19 vsí. V držení rodu Škopků z Bílých Otradovic zůstala Pecka až do počátku 17. století.

Nejvýznamnějším majitelem Pecky byl Kryštof Harant z Polčic a Bezdruzic (1564–1621), jemuž hrad a panství patřilo v letech 1604–1621. V roce 1618–1620 se aktivně účastnil stavovského povstání. 21. června 1621 byl popraven na Staroměstském náměstí. V roce 1624 koupil panství Albrecht z Valdštejna, ale již v roce 1627 daroval hrad Pecku s městem a jedenácti vesnicemi nově založenému klášteru kartuziánů ve Valdicích. Po zrušení kláštera v r. 1772 připadl jeho majetek náboženskému fondu a byl dočasně spravován z Valdic. Od té doby nebyl hrad udržován a začala jeho zkáza, protože sloužil obyvatelům městečka jako zdroj stavebního kamene.

V pamětní farní knize je původní kostel označován jako malý, a proto převor Josef Kabert (1748–1756) dal na jeho místě postavit kostel nový, zasvěcený sv. Bartoloměji. Na hřbitově kolem kostela dal postavit farář J. Donth roku 1760 kostnici s pozlacenou bání po vzoru sedlecké u Kutné Hory. Historicky cenná a umělecky památná budova byla roku 1886 zbořena při stavbě nové školy.

V roce 1770 byly v Pecce poprvé číslovány domy. O dva roky později zasáhl Pecku krutý mor. V roce 1830 se ve městě rozšířil požár, který

se přenesl i na hrad a významně ho poškodil. Oheň pohltil např. původní faru, ale kostel zůstal zachován. Poslední velký požár v roce 1877 zničil na náměstí 6 domů.

Pecka se rozkládá ve zvláště krajinně poblíž rozvodí Javoroky (Cidlina), Olešky (Jizery) a Borovnického potoka a Olešnice (horního Labe). Kopepec, jehož jméno dalo zřejmě hradu i městečku jméno, tvoří součást pásma na podružném rozvodí Javoroky (kam je celé městečko bočním údolím odvodňováno) a Bystřice.

Středověká ves Pecka měla pravděpodobně okrouhlou náves s kostelem uprostřed. Druhou etapu urbanistického vývoje Pecky představovala lokace malého podhradního městečka, které bylo omezeno pouze na nevelké obdélné náměstí, vyměřené na šíji spojující hrad a starší jádro kolem kostela. Jako radní příslušenství později vznikl velký hospodářský dvůr jihovýchodně od hradu.

Ještě v roce 1654 stálo v městečku pouhých 38 domů. Následoval značný rozvoj výstavby, takže v roce 1713 zde již bylo 84 a v roce 1790 dokonce 152 domů. Růst pokračoval i později. Hrad zůstal dominantou Pecky i po požáru v roce 1830, kdy se změnil na zříceninu. Od roku 1758 spoluvytváří panorama městečka monumentální dominantou pozdně barokního kostela. Stav městečka v roce 1842 zachycuje mapa stabilního katastru. Ukazuje živelný charakter mladší zástavby, která zaplnila svahy severozápadně až severovýchodně od náměstí až dolů do údolí. Z velké části šlo o přízemní roubená stavení s vyřezávanými lomenicemi, z nichž některá se dochovala dodnes.

Na konci 19. a v 1. třetině 20. století bylo náměstí z velké části přestavěno, novou dominantou městečka se stala velká škola severozápadně pod hradem. Rozvoj Pecky v této době podporovala textilní továrna níže v údolí směrem k Bělé. Ve 2. polovině 20. století nebyl rozvoj výstavby příliš výrazný. Nové rodinné domy vyrostly jižně nad náměstím, západně pod hradem a rovněž mezi městečkem a sousední Lhotou. Pecka si dodnes zachovala vcelku nenarušenou urbanistickou strukturu a zčásti i památkový charakter. Od roku 1987 je částečně chráněna formou památkového ochranného pásma hradu.

Panorama historického města (dnes obce) Pecka tvoří především areál hradu, věž kostela a objekt bývalé záložny čp. 51. Na panoramatu se uplatňuje také tzv. střešní krajina střež jednotlivých klasicistních objektů. Panorama není narušeno žádným nevhodným, vysokým nebo dominantním objektem (obr. dole Pecka od SV, rok 1965).

Zástavba v městské památkové zóně Pecka je tvořena ucelenými architektonickými soubory převážně městského typu a dalšími stavbami, realizovanými v řadové formě podél náměstí a rozptýlenou formou podél komunikací. Zástavba odpovídá převážně původnímu půdorysu města a jeho historické parcelaci.

Nejvýznamnějšími architektonickými soubory v MPZ Pecka jsou areál zříceniny hradu, zástavba okolo náměstí, areál kostela sv. Bartoloměje + barokní skulptury křížové cesty a objekt fary čp. 50 a areál hostince U Hvězdy čp. 175.

Mezi nejvýznamnější architektonické objekty MPZ Pecka patří objekt bývalé záložny čp. 51, radnice čp. 2, domy čp. 42 a 47, škola čp. 38, domy čp. 100, 102, 155, 157, 160, 167, 203, 210 a 218.

Mezi nejpozoruhodnější prvky drobné architektury Městské památkové zóny Pecka patří barokní skulptury křížové cesty okolo kostela sv. Bartoloměje, socha sv. Josefa a socha Panny Marie pod hradem, socha sv. Jana Nepomuckého, socha Piety, socha Ecce Homo, morový sloup na náměstí, památník padlých za I. světové války a památník Kryštofa Haranta u školy.

Městská památková zóna v Pecce byla vyhlášena 1. září 2003, aby bylo zajištěno zachování kulturně-historických a urbanisticko-architektonických hodnot městského (obecního) jádra.

Objektů, které jsou zapsány jako kulturní památky v ústředním seznamu, je celkem 23.

Libor Sommer

BÝVALÁ ZÁLOŽNA S KOSTELEM SV. BARTOLOMĚJE – dominanta městské památkové zóny – čeká podobně jako řada zdejších dalších objektů na svoji rekonstrukci

SECESNÍ DŮM čp. 218 je svědectvím dávného bohatství městečka

RADNICE čp. 2

V daňovém příznání obce Pecka za rok 1907 se dovídáme, že přízemní radnice se sklepem, dílnou, krámem, dřevníkem a půdou a v prvním poschodí dvě místnosti s komorou tehdy užíval nájemník – pivovar Nová Paka. Jedna místnost sloužila jako úřadovna obci, dvě místnosti s kuchyní četnické stanici a jeden pokoj s kuchyní byl pronajat Aloisu Bobkovi, c. k. četnickému závodčímu.

Z NÁMĚSTÍ – HOTEL ROUBAL, čp. 7

Majitelem domu byl v roce 1906 František Brož, který žil v jedné přízemní místnosti s neobytnou komorou, zatímco František Šimek jako zástupce (tchán) majitele užíval v přízemí dvě kuchyně a pokoj. Jednu k obývání nezpůsobilou místnost měl Jan Nosek, obchodník. V poschodí bydleli v nájmu K. Knefel, penzista, W. Fritsch, tovární dělník a J. Kraus, posel. V roce 1935 proběhla adaptace domu na hotel. Plán k přestavbě domu pro manžele Růženu a Františka Roubalovy vypracoval stavitel V. Rezler, mistr zednický z Ruzyně.

-mp-

